

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TABIAT BILAN TANISHTIRISH ISHIGA METODIK RAHBARLIK

Eshmamatova Hayitgul Nazirqulovna

DTPI pedagogika fakulteti maktabgacha ta'lim yo'nalishi 3-bosqich 2-mt-23 guruh talabasi tel.

+998976970403

Sarvinoz Esanova

Ilmiy rahbar.

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni tabiat bilan tanishtirish jarayonini tashkil etish, ushbu faoliyatga metodik rahbarlik qilishning mazmuni, shakllari va usullari yoritilgan. Shuningdek, tarbiyachilarning ekologik ta'limni amalga oshirishdagi faoliyati hamda metodik rahbarning vazifalari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Maktabgacha ta'lim, tabiat bilan tanishtirish, ekologik tarbiya, metodik rahbarlik, tarbiyachi, kuzatish, ekskursiya, didaktik o'yin.

KIRISH

Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish ularning ekologik madaniyatini shakllantirish, atrof-muhitga mehr va ehtiyotkorona munosabatni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar bolalarni har tomonlama rivojlantirish bilan bir qatorda ularni tabiatga nisbatan ongli munosabatni shakllantirishni ham nazarda tutadi. Shu bois maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat bilan tanishtirish ishlarini samarali tashkil etish va unga metodik rahbarlik qilish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

ASOSIY QISM

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni tabiat bilan tanishtirish ishlari ularning ekologik madaniyatini shakllantirish, atrof-muhitga nisbatan ongli munosabatni rivojlantirish hamda tabiat hodisalari haqidagi dastlabki tasavvurlarini boyitishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ushbu jarayonni samarali tashkil etish ko'p jihatdan metodik rahbarlikning to'g'ri yo'lga qo'yilishiga bog'liq bo'lib, u pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish, ta'lim mazmunini takomillashtirish va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etishga xizmat qiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda tabiatga qiziqishning shakllanishi ularning hissiy kechinmalari, kuzatuvchanligi va amaliy faoliyati bilan uzviy bog'liq bo'lib, tabiat obyektlari va hodisalarini bevosita idrok etish orqali bilimlar mustahkamlanadi.

Shu sababli tabiat bilan tanishtirish jarayonida kuzatish, suhbat, ekskursiya, tajriba, didaktik o'yinlar hamda mehnat faoliyati kabi metodlardan kompleks foydalanish tavsiya etiladi. Bolalarning tabiat bilan bevosita muloqoti ularda ekologik tafakkur, tabiatni asrashga bo'lgan mas'uliyat hissi va estetik didning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Metodik rahbarlik pedagogik jarayonni rejalashtirish, tarbiyachilarga uslubiy yordam ko'rsatish, ilg'or pedagogik tajribalarni ommalashtirish va ta'lim sifatini nazorat qilish kabi vazifalarni qamrab oladi. Metodik rahbar tomonidan tarbiyachilar uchun seminar-treninglar, ochiq mashg'ulotlar, mahorat darslari, maslahatlar va tajriba almashish tadbirlarini tashkil etish ularning kasbiy mahoratini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, tabiat burchaklarini tashkil etish, fasllarga oid kuzatishlarni rejalashtirish, ekologik mazmundagi didaktik o'yinlarni ishlab chiqish va bolalarning yosh xususiyatlariga mos metodlarni tanlash metodik rahbarlikning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur faoliyatning samaradorligi pedagoglarning innovatsion yondashuvlarga tayyorligi va ta'lim jarayonida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish darajasi bilan belgilanadi. So'nggi yillarda STEAM texnologiyalari, multimedia vositalari, virtual ekskursiyalar va interfaol metodlardan foydalanish bolalarni tabiat bilan tanishtirish ishlarining samaradorligini oshirayotganligi ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Bolalarda ekologik madaniyatni shakllantirishda tabiatga oid bilimlarni kundalik hayot bilan bog'lash, o'simlik va hayvonot dunyosiga g'amxo'rlik qilish ko'nikmalarini hosil qilish, suv va boshqa tabiiy boyliklardan oqilona foydalanish haqidagi tushunchalarni singdirish muhim o'rin tutadi. Tabiat bilan tanishtirish jarayonida bolalar nafaqat bilimlarni egallaydilar, balki kuzatish, taqqoslash, umumlashtirish va xulosa chiqarish kabi bilish jarayonlarini ham rivojlantiradilar. Shu bilan birga, ekologik tarbiya jarayonida oila va maktabgacha ta'lim tashkiloti o'rtasidagi hamkorlikning yo'lga qo'yilishi ta'lim samaradorligini oshiradi. Ota-onalarni ekologik tadbirlar, ko'rgazmalar va sayllarga jalb qilish orqali bolalarda tabiatga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish imkoniyatlari kengayadi. Tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, metodik jihatdan puxta tashkil etilgan ta'lim jarayoni bolalarning ekologik savodxonligini oshirish, tabiatni muhofaza qilishga bo'lgan ehtiyojni shakllantirish va ularni har tomonlama barkamol shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat bilan tanishtirish ishlari bolalarning yosh xususiyatlari va qiziqishlarini hisobga olgan holda tashkil etiladi. Ushbu jarayonda tarbiyachilar tomonidan kuzatish, suhbat, ekskursiya, tajriba, didaktik o'yinlar va mehnat faoliyati kabi metodlardan foydalaniladi.

Tabiat bilan tanishtirish ishiga metodik rahbarlik pedagogik jarayonni rejalashtirish, tarbiyachilarga uslubiy yordam ko'rsatish, ilg'or tajribalarni ommalashtirish va ta'lim sifatini nazorat qilishni o'z ichiga oladi. Metodik rahbar quyidagi vazifalarni amalga oshiradi:

-tarbiyachilarning kasbiy mahoratini oshirish;
-tabiat bilan tanishtirish bo'yicha mashg'ulotlarni rejalashtirishga ko'maklashish;
-metodik tavsiyalar ishlab chiqish;
-ochiq mashg'ulotlar va seminarlar tashkil etish;
-innovatsion pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish;
-bolalarda ekologik madaniyatni shakllantirishga qaratilgan tadbirlarni muvofiqlashtirish.

Bolalarni tabiat bilan tanishtirishda fasllardagi o'zgarishlarni kuzatish, o'simlik va hayvonot dunyosi bilan tanishish, tabiatni asrashga oid oddiy mehnat faoliyatlari muhim o'rin tutadi. Bunday faoliyatlar bolalarda kuzatuvchanlik, mustaqillik, tabiatga mehr va mas'uliyat hissini rivojlantiradi.

Metodik rahbarlikning samaradorligi tarbiyachilar bilan olib boriladigan individual va jamoaviy ishlarning to'g'ri yo'lga qo'yilishiga bog'liq. Seminarlar, mahorat darslari, pedagogik kengashlar va tajriba almashish tadbirlari tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni tabiat bilan tanishtirish ishlariga metodik rahbarlik qilish ta'lim-tarbiya jarayonining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Mazkur jarayonni ilmiy-metodik jihatdan to'g'ri tashkil etish bolalarda tabiat haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish, ekologik madaniyatni rivojlantirish hamda atrof-muhitga nisbatan ongli va mas'uliyatli munosabatni tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Bolalarni tabiat bilan tanishtirishda kuzatish, ekskursiya, tajriba, suhbat, didaktik o'yinlar va amaliy mehnat faoliyatidan tizimli foydalanish ularning bilish faolligini oshiradi, mantiqiy tafakkuri, kuzatuvchanligi va ijodiy qobiliyatlarining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, tabiat bilan bog'liq faoliyatlar bolalarda tabiatni sevish, uni asrash va tabiiy boyliklardan oqilona foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Metodik rahbarlikning samaradorligi, avvalo, tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyasi, pedagogik mahorati va zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish darajasiga bog'liq ekanligi aniqlandi. Shu bois metodik ishlarni rejalashtirish, tarbiyachilar uchun seminar-treninglar, mahorat darslari, ochiq mashg'ulotlar va tajriba almashish tadbirlarini muntazam tashkil etish ta'lim sifati va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat bilan tanishtirish ishlarini tashkil etishda innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish bolalarning ekologik bilimlarini chuqurlashtirishga, ularning mustaqil fikrlash va izlanish ko'nikmalarini rivojlantirishga imkon yaratishini ko'rsatdi. Shu bilan birga, ekologik tarbiya jarayonida oila va maktabgacha ta'lim tashkiloti hamkorligini mustahkamlash, ota-onalarni turli ekologik tadbirlar va amaliy faoliyatlarga jalb etish

bolalarda tabiatga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirishning muhim omillaridan biri ekanligi asoslandi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat bilan tanishtirish ishlariga metodik rahbarlikni takomillashtirish, tarbiyachilarni ilmiy-metodik jihatdan qo'llab-quvvatlash, zamonaviy pedagogik yondashuvlarni amaliyotga keng joriy etish hamda ekologik tarbiya mazmunini boyitish orqali ta'lim-tarbiya jarayonining sifat va samaradorligini yanada oshirish mumkin. Bu esa kelajakda tabiatga mehr-muhabbat ruhida tarbiyalangan, ekologik madaniyatga ega bo'lgan, ma'naviy barkamol va har tomonlama rivojlangan shaxslarni voyaga yetkazishga xizmat qiladi.

maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat bilan tanishtirish ishlariga metodik rahbarlikni takomillashtirish bo'yicha quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

tarbiyachilarning ekologik ta'lim sohasidagi kasbiy kompetensiyalarini muntazam ravishda oshirib borish;

tabiat bilan tanishtirish mashg'ulotlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan samarali foydalanish;

maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat burchaklari, tajriba maydonchalari va mini bog'larni tashkil etishni kengaytirish;

ekologik tarbiya jarayonida oila, mahalla va ta'lim tashkilotlari hamkorligini kuchaytirish;

bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ekologik ta'lim mazmunini takomillashtirish;

tabiatni muhofaza qilish va ekologik madaniyatni shakllantirishga qaratilgan innovatsion loyihalarni amaliyotga tatbiq etish.

Mazkur tavsiyalarning amaliyotga joriy etilishi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat bilan tanishtirish ishlarining samaradorligini oshirishga hamda ekologik jihatdan savodli va barkamol avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida. – Toshkent, 2022.

2.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. “2022–2026-yillarda maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish strategiyasi to'g'risida”gi qaror. – Toshkent, 2022.

3.O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. “Ilk qadam” davlat o'quv dasturi. – Toshkent: 2022.

4.O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standarti. – Toshkent, 2020.

- 5.O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonun. – Toshkent, 2020.
- 6.O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun. – Toshkent: 2020.
- 7.Hasanboyeva O.U., Tojiboyeva D.N. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: “Innovatsiya-Ziyo”, 2021.
- 8.Nishonova S., Xasanboyeva O.U. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2021.
- 9.Qodirova F.R., Toshpo‘latova Sh.Q., Kayumova N.M. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: “Tafakkur”, 2021.
- 10.Mavlonova R.A., Rahmonqulova N.H. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: “Noshir”, 2022.
- 11.Xoliqov A.A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: “Iqtisod-moliya”, 2022.
- 12.Ashurova M.M. Ekologik ta’lim va tarbiya asoslari. – Toshkent: “Turon-Iqbol”, 2022.
- 13.Musurmonova O. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: “Fan”, 2023.
- 14.Usmonboyeva M.H., Xo‘jayev B.X. Pedagogik kompetentlik va innovatsion faoliyat. – Toshkent: 2023.
- 15.O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi. Maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatiga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlar to‘plami. – Toshkent, 2023.
- 16.Yusupova P. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: “O‘qituvchi”, 2023.
- 17.Kamilova H.X. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ekologik ta’lim berish metodikasi. – Toshkent: “Zamin Nashr”, 2024.
- 18.Abdullayeva Sh.A. Bolalarni tabiat bilan tanishtirish metodikasi. – Toshkent: “Yangi asr avlodi”, 2024.
- 19.Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish bo‘yicha metodik tavsiyalar. – Toshkent, 2024.
- 20.Xudoyberdiyeva M.A. Maktabgacha ta’limda ekologik tarbiyaning zamonaviy yondashuvlari. – Toshkent: “Lesson Press”, 2024.

